

כותבין אף לאחר מיתה.

ולא להקנות בשטר לאחר מיתה.

ואם לאו, אין כותבין. שמא לא התכוין להקנותו אלא לאחר מיתה, ואין שטר לאחר מיתה.

איתמר נאמרה מימרא זו בבית המדרש: רב יהודה אמר שמואל אמר: הלכה, שכיב מרע "כתבו ותנו מנה לפלוני", ובדקו ומצאו שכוונתו ליפות את כחו, כותבין ונותנין. כרבי יוחנן דאמר "תיבדק".

וזה כוונת רבי יוחנן שאמר "תיבדק".

מתיב רבי אבא בר ממל: שנינו בבריתא: בריא שאמר "כתבו ותנו מנה לפלוני" ומת, אין כותבין ונותנין.

וכן אמר רבא אמר רב נחמן, הלכה, כותבין ונותנין. כדברי רבי יוחנן.

משמע, הא שכיב מרע, כותבין ונותנין?

מתניתין:

הוא מותיב לה והוא מפרק לה, במיפה את כחו. כנ"ל.

בריא הכותב נכסיו לבניו, כגון הרוצה לישא אישה, ואינו רוצה שישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו החדשה, ורוצה לכתוב נכסיו לבניו לאחר מותו והוא יאכל פירותיהם בחייו,

מבאר הגמרא: היכי דמי מיפה את כחו?

קל-א כדאמר רב חסדא לקמן בפרק מי שמת: אם כתב בשטר "וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא" (142).

צריך שיכתוב "הרי נכסי קניינים לכם מהיום ולאחר מיתה", ומשמעות לשון זה: מהיום הגוף קניינים לכם, ולאחר מיתה תגמר המתנה, ותזכו גם בפירות (143).

הכא נמי דאמר "אף כתובו וחתומו והבו ליח", משמע שכוונתו ליפות את כחו בשטר,

אך אם לא כתב להם אלא "לאחר מיתה",

142. דברי רב חסדא נאמרו לקמן בפרק מי שמת (קנב ב), גבי דברי שמואל, שהסתפק במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין, האם חיישינן שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה.

חיסדא, שאם כתב לו "וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא", ודאי כוונתו ליפות את כחו ולהוסיף לו קנין נוסף, ולא חוששים שמא גמר להקנותו רק בשטר.

והקשטה עליו הגמרא מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל, שכיב מרע שכתב כל נכסיו, אף על פי שקנו מידו אם עמד חוזר. ומשמע, שאם מת זכה מקבל המתנה במתנתו, אף על פי שכתוב במתנה זו קנין. ומוכח שלא חוששים שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה?

143. לכאורה קשה, כיצד מקנה לו את הפירות לאחר מיתה, והלא אין קנין לאחר מיתה? מבאר הקובץ שיעורים: כוונתו להקנות להם מיד את השדה על הזמן שלאחר מיתה. ואינו דומה ללוקה מכאן ולאחר שלשים יום, דהתם, בתוך שלשים יום אין לו כלום, ואילו כאן, מיד הוא שותף בשדה, שלענין הזמן של עכשיו היא שיכת לראשון, ולענין הזמן שלאחר

מתרצת הגמרא, במיפה את כחו. ומבאר רב

גמרא:

במשנה מבואר שאם כתב "מהיום ולאחר מיתה", קנה הבן את הנכסים לאחר מות אביו בקנין גמור.

ומקשה הגמרא: **וכי כתב "מהיום ולאחר מיתה" מאי הוי?** כלומר, מדוע הוי מתנה גמורה?

הא תנן במסכת גיטין: הכותב לאשתו "הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה", **גט ואינו גט**, דהינו, מספקא לן מה כוונתו באותו גט, האם התכוין לומר "מעכשיו יהא גט אם אמות", ובמקרה זה הגט חל.

או שמא חזר בו, וכוונתו לגרשה לאחר מותו. ובמקרה זה הגט בטל. ד"אין גט לאחר מיתה".

ולכן, **אם מת**, מספק, **חולצת** [שמה אלמנה היא, וצריכה יבום], **ולא מתייבמת** [שמה גרושה היא, ואינה טעונה יבום]. עד כאן המשנה.

ואם כן קשה, מדוע במשנתנו כשכתב "מהיום ולאחר מיתה" הוי מתנה גמורה, ולא חששנו שמא חזר בו והתכוין להקנות לו את המתנה לאחר מיתה, ואין קנין לאחר מיתה?

ומתרצת הגמרא: **התם גבי גט**, שאי אפשר

נמצא שלא הקנה להם כלום אלא אחר מותו, ואין קנין לאחר מיתה. **דברי רבי יהודה.**

רבי יוסי אומר, אינו צריך לכתוב "מהיום". ובגמרא מבואר טעמו, לפי שהזמן הכתוב בשטר מוכיח עליו שמאותו היום הקנה להם את גוף הקרקע, שאם לא כן, למה כתב את הזמן בשטר?!.

ולכן, **הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו**, באופן המועיל כנ"ל, **האב אינו יכול למכור את הנכסים מכירה מוחלטת, מפני שהן כתובין לבן**, וגופן קנוי לו.

וחבן אינו יכול למכור את הנכסים בחיי האב מפני שהן ברשות האב לפירות עד מותו.

ולכן, אם **מכר האב את הנכסים בחייו ולא פירש מה כוונתו**, הנכסים **מכורים לפירותיהם עד שימות**⁽¹⁴⁴⁾. וכשימות, חוזרים לבן או ליורשיו. כיון שגוף הנכסים קנוי לבן כבר מעכשיו.

ואם **מכר הבן את הנכסים בחיי האב, אין ללוקח בהן כלום, עד שימות האב.**

וכשמת, זכה הלוקח בנכסים ובפירות כמו הבן.

ובגמרא יבואר האם גם במקרה שמת הבן בחיי האב יזכה הלוקח בנכסים:

מיתה היא שייכת לשני.

144. ומוכח מכאן, שאם שייר לעצמו פירות, יכול למוכרם למי שירצה.

ועיין במשנה למלך (מכירה כד טז)

שהקשה מכאן על דברי הריב"ש, שמשמע מדבריו שאם שייר פירות לעצמו אינו יכול למוכרם לאחר.

ועיין באור שמח שם כמה שיישב דברי הריב"ש.

לחלקו לשני חלקים, ולהחיל חלק היום וחלק לאחר מיתה⁽¹⁴⁵⁾, לכן **מספקא לן אי** כשאמר "מהיום ולאחר מיתה", **תנאה הוי, אי חזרה הוי.**

אבל הכא במתנה, כיון שאפשר לחלקה לשני חלקים, ולתת היום את גוף הנכסים, ולאחר מיתה את פירותיהם, ודאי אם כתב לו "מהיום ולאחר מיתה" **הכי קאמר ליה, גופא קני מהיום, ופירא לאחר מיתה.**

במשנה נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי האם צריך לכתוב "מהיום ולאחר מיתה". לדעת רבי יהודה, צריך. ורבי יוסי אומר **אינו צריך.**

הגמרא מבארת את טעמו של רבי יוסי על פי מעשה שהיה:

רבה בר אבוה חלש [חלה], על לגביה [באו לבקר] רב הונא ורב נחמן.

אמר ליה רב הונא לרב נחמן, בעי מיניה [שאל את רבה בר אבוה] האם הלכה כרבי יוסי, או אין הלכה כרבי יוסי?

אמר ליה רב נחמן לרב הונא, טעמיה דרבי יוסי לא ידענא, הלכה איבעי מיניה [את

טעמו של רבי יוסי אינו יודע, והיאך אשאל על ההלכה]?

אמר ליה, את בעי מיניה אי הלכה אי לא, וטעמיה, אנא אמינא לך [אתה תשאל את רבה מה ההלכה, ואני אסביר לך את הטעם].

בעא מיניה [רב נחמן שאל את רבה כמי ההלכה].

אמר ליה רבה לרב נחמן: הכי אמר רב, הלכה כרבי יוסי⁽¹⁴⁶⁾.

בתר דנפקו [כשיצאו מלפני רבה], אמר ליה רב הונא לרב נחמן, היינו טעמיה דרבי יוסי, שאינו צריך לכתוב "מהיום", משום דאמר, זמנו של שטר מוכיח עליו.

דהינו, הזמן הכתוב בשטר, מוכיח שכונת הנותן לתת את המתנה מאותו זמן. שאם לא כן, וכונתו לתת לאחר מיתה, מדוע כתב זמן בשטר⁽¹⁴⁷⁾?

וכן **תניא** בברייתא **נמי הכי: רבי יוסי אומר אינו צריך, מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו.**

בעא מיניה רבא מרב נחמן: לדעת רבי

145. בירושלמי הקשה, מדוע לא אמרינן אף בגט שכונתו לגרש גופה מהיום ומעשה ידיה יהיו קנויים לה רק לאחר מיתה, כמו בנידון דידן שמקנה לו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה? וכתב הירושלמי, דלא מצינו אישה הקנויה לאחד, ומעשה ידיה קנויים לאחר. ועיין ברשב"א, ובמה שכתב בגיטין עב ב.

146. הקשה הרשב"ם, במסכת גיטין (פה ב) תיקן רב לכתוב בגט שכיב מרע "מימא דנן",

לאפוקי מדברי רבי יוסי שאמר "זמנו של שטר מוכיח עליו", ואילו בסוגיין פסק כרבי יוסי? ותירץ, הא דאמר רב "הלכה כרבי יוסי" היינו רק גבי שטר שיש בו קנין ולענין ממון. אך בגיטין שאין בהם קנין, לא פסק כמותו משום חומרא דעריות. ועיין עוד בשטמ"ק בשם הרשב"א. ובהגהות רבי אליעזר משה הורביץ.

147. ולפי זה, דוקא אם צויה הנותן לכתוב זמן בשטר, אזי אמרינן "זמנו של שטר מוכיח עליו".

"אקניה" ברישא, או "וקנינא" ברישא, אינו דבר מפורסם, ולא מסתבר לומר שהסופר שכותב את השטר מדייק בזה, ואם כן אין ללמוד מכאן יפוי כח להקנות מהיום.

אך למעשה, שאלוהו לספרי דאביי, וידעי. ולספרי דרבא, וידעי. נידעו מחילוק הלשונית] וכיון שידעו, יש לדקדק בלשונם ולדעת האם כוונתו להקנות מהיום או רק לאחר מיתה.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר, בין "אקנייה וקנינא מיניה", בין "קנינא מיניה ואקנייה", לא צריך לכתוב "מהיום".

ואם תאמר, אם כן במה נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי במשנתנו?

ב"דוכרין פתגמי דהוי באנפנא" כלומר, שטר זכרון דברים בלא קנין. פליגי. לדעת רבי יהודה צריך לכתוב "מהיום". ולרבי מאיר אינו צריך.

אמר רב כהנא, אמריתח לשמעתיא קמיה דרב זביד מנהרדעא, ואמר לי: אתון הכי מתניתו לה, בלשון קושיא ובעיא, אנן הכי מתנינן לה [אנכי שמעתי מימרא זו באופן הבא], אמר רבא אמר רב נחמן, בהקנאה אינו צריך.

ובין אם כתב "אקנייה וקנינא מיניה", בין "קנינא מיניה ואקנייה" לא צריך.

יהודה, בשטר מתנה שכתוב בו הקנאה, [כלומר, כתוב בשטר "וקנינא מן פלוני לפלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל"] מהו?

האם גם בשטר זה צריך לכתוב "מהיום", או שמא בשטר זה אף לדעת רבי יהודה אין צריך לכתוב "מהיום", ולא נחלקו אלא בשטר שאין בו קנין?

אמר ליה, בהקנאה אינו צריך לכתוב "מהיום".

רב פפי אמר, איכא אקניתא דצריך לכתוב מהיום, ואיכא אקניתא דלא צריך.

אם כתבו בתחילת השטר "אקנייה", דהיינו, "הווי עלי עדים וקנו ממני", ובסוף השטר⁽¹⁴⁸⁾ כתבו "וקנינא מיניה ככל מה דכתוב ומפורש לעיל", לא צריך לכתוב "מהיום", כיון שיפה את כחו בשני קנינים, היינו, הוא הקנה, וגם אנו קנינו ממנו, אזי הקנין השני בא ליפות כחו שיזכה מהיום.

אך אם כתבו בראש השטר "קנינא מיניה", ובסופו "אקנייה", משמע קנין אחד, דהיינו, אותו קנין שקנינו ממנו הקנה הוא לנו. אזי צריך צריך לכתוב "מהיום".

מתקיף לה רב חנינא מסורא, מי איכא מידי דאנן לא ידעינן, וספרי ידעי?

כלומר, חילוק הלשונית האם לכתוב

מהיום היה מוחה בהם שלא יכתבו זמן.

148. רשב"ם כתב, שחוזרים וכותבים "וקנינא" בסוף השטר, כדאמרינן לקמן בפרק גט פשוט, "צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה

אך אם העדים כתבו את הזמן מעצמם, לא. ומכל מקום כתב הרשב"א, שבזמנינו שנהגו כל כותבי השטרות לכתוב זמן בשטר, אם לא מיחה בידם הוי כאילו ציוה לכתוב זמן. שהרי יודע שיכתבו זמן ולולא שגמר בדעתו ליתן